

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
L. A. GEELHOED
της 27ης Ιουνίου 2002¹

I — Εισαγωγή

II — Νομικό πλαίσιο

A — Το κοινοτικό δίκαιο

2. Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει τα εξής:

1. Στην υπόθεση αυτή, το ισπανικό δικαστήριο υπέβαλε διάφορα ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη² (στο εξής: οδηγία). Με τα ερωτήματα αυτά ερωτάται κατ' ουσίαν αν οι μισθοί τους οποίους οφείλει ο εργοδότης στον εργαζόμενο κατόπιν καταχρηστικής απολύσεως συνιστούν απαιτήσεις υπό την έννοια της οδηγίας, αν οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να αναγνωρίζονται με δικαστική ή διοικητική απόφαση και, τέλος, αν η οδηγία μπορεί να εφαρμοστεί απευθείας στην περίπτωση κατά την οποία η εθνική νομοθεσία έχει αποκλείσει μια τέτοια κατάσταση.

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις απαιτήσεις μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας κατά εργοδοτών σε κατάσταση αφερεγγυότητας κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1».

3. Το άρθρο 2, παράγραφος 2, ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν θίγει το δικαίωμα των κρατών να διατυπώνουν ορισμούς των εννοιών “μισθωτός”, “εργοδότης”, “αμοιβή εργασίας”, “κεκτημένο δικαίωμα” και “δικαίωμα προσδοκίας”».

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ολλανδική.

2 — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/004, σ. 35.

4. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, και το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 3, προβλέπουν τα εξής:

Όταν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση αυτής της ευχέρειας, ανακοινώνουν στην Επιτροπή τις μεθόδους σύμφωνα με τις οποίες καθορίζουν το ανώτατο όριο.»

«Άρθρο 3

5. Το άρθρο 10 της οδηγίας ορίζει τα εξής:

1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ορισμένοι οργανισμοί εγγυήσεως να διασφαλίζουν, με την επιφύλαξη του άρθρου 4, την πληρωμή των ανεξοφλήτων απαιτήσεων των μισθωτών που προέρχονται από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας και αφορούν την αμοιβή για περίοδο πριν μια ορισμένη ημερομηνία.

«Η παρούσα οδηγία δεν θίγει την ευχέρεια των κρατών μελών:

α) να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα που αποσκοπούν την αποτροπή καταχρήσεων,

Άρθρο 4

1. Τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να περιορίζουν την σύμφωνα με το άρθρο 3 υποχρέωση προς πληρωμή των οργανισμών εγγυήσεως.

β) [...]»

B — Το εθνικό δίκαιο

[..]

3. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται να καθορίσουν ένα ανώτατο όριο στη διασφάλιση πληρωμής ανεξοφλήτων απαιτήσεων των μισθωτών, για να αποφευχθεί η καταβολή ποσών πέρα από τα πλαίσια της κοινωνικής σκοπιμότητας της παρούσης οδηγίας.

6. Το Fondo de Garantía Salarial (Fogasa) (ταμείο εγγυήσεως των μισθών) αποτελεί αυτοτελή οργανισμό υπαγόμενο στο Ministerio de Trabajo y Seguridad Social (Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφαλίσεως), στον οποίο έχει ανατεθεί η λειτουργία του οργανισμού εγγυήσεως κατά την έννοια του άρθρου 3 της οδηγίας, στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας αυτής.

7. Το εν λόγω ταμείο εγγυήσεως εγγυάται την εξόφληση των απαιτήσεων των εργαζομένων σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη. Σύμφωνα με το άρθρο 33 του Estatuto de los Trabajadores (νόμου περί των εργαζομένων), μισθός θεωρείται το ποσό που αναγνωρίζεται ως τέτοιο στην πράξη περί συμβιβασμού ή στη δικαστική απόφαση, σχετικά με όλες τις απαιτήσεις που διαλαμβάνονται στο άρθρο 26 του νόμου περί των εργαζομένων, καθώς και «η πρόσθετη αποζημίωση η οποία αντιστοιχεί σε μη καταβληθέντες μισθούς και η καταβολή της οποίας αποφασίζεται, ενδεχομένως, από το αρμόδιο δικαστήριο».

8. Το άρθρο 26 του νόμου περί των εργαζομένων ορίζει την έννοια του μισθού. Κατά βάση, θεωρούνται μισθοί όλα τα οικονομικά οφέλη που οι εργαζόμενοι λαμβάνουν σε χρήμα ή σε είδος ως αντιπαροχή για τις υπηρεσίες που παρέχουν επαγγελματικά.

9. Κατά το άρθρο 56, παράγραφος 2, στοιχείο β', του ίδιου νόμου, οι μη καταβληθέντες μισθοί μετά από καταχρηστική απόλυση είναι οι μισθοί που η επιχείρηση οφείλει σε κάθε περίπτωση να καταβάλει για την περίοδο που εκτείνεται από την ημερομηνία της πραγματικής απολύσεως μέχρι την ημερομηνία της κοινοποιήσεως της δικαστικής αποφάσεως, οσάκις η απόλυση εργαζομένου κρίνεται καταχρηστική ή οσάκις ο επιχειρηματίας αναγνωρίζει, βάσει του άρθρου 63 του Ley Procesal Laboral (νόμου περί της διαδικασίας εργατικών διαφορών) περί της διοικητικής προδικαστικής διαδικασίας που επιβάλλεται σε περίπτωση συμβιβασμού, ότι η απόλυση είναι καταχρηστική και ότι προσφέρει την εν λόγω νόμιμη αποζημίωση, καθώς και οι μισθοί που δεν καταβλήθηκαν μετά την απόλυση. Το αυτό ισχύει για τους

μισθούς που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο του συμβιβασμού, ο οποίος είναι επίσης υποχρεωτικός, επέρχεται παρουσία του δικαιοδοτικού οργάνου και προηγείται της κυρίως ειπείν ένδικης διαδικασίας, και για την επίτευξη του οποίου το δικαστήριο πρέπει να παρακινήσει τα μέρη, όπως τούτο προβλέπεται στο άρθρο 84, παράγραφος 1, του νόμου περί της διαδικασίας εργατικών διαφορών.

III — Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και η διαδικασία

10. Στις 30 Μαρτίου 1997, ο A. R. Caballero, προσφεύγων στην κύρια δίκη, απολύθηκε από την επιχείρηση AB Diario de Bolsillo SL. Η απόλυση αυτή αποδείχθηκε καταχρηστική. Ο εργοδότης το αναγνώρισε στο πλαίσιο συμβιβασμού που επετεύχθη κατόπιν προδικαστικής διοικητικής διαδικασίας η οποία είναι υποχρεωτική κατά το ισπανικό δίκαιο³. Με τον συμβιβασμό αυτό, τα μέρη συμφώνησαν επίσης ότι ο εργοδότης θα κατέβαλλε το ποσό των 136 896 ισπανικών πεσετών (ESP) ως «salarios de tramitación» (μισθούς καταβλητέους σε περίπτωση καταχρηστικής απολύσεως, στο εξής: μη καταβληθέντες μισθούς)⁴.

11. Η επιχείρηση δεν κατέβαλε τους επίμαχους μισθούς, πράγμα το οποίο είχε ως

3 — Πρόκειται για την υποχρεωτική διαδικασία συμβιβασμού που επιβάλλει το άρθρο 84 του νόμου περί των εργαζομένων.

4 — Από τον φάκελο προκύπτει ότι, βάσει του εν λόγω συμβιβασμού, ο εργοδότης έπρεπε να αναπρολάβει τον A. R. Caballero. Το αναφερόμενο ποσό καλύπτει την περίοδο από την απόλυση μέχρι την πράξη περί συμβιβασμού.

συνέπεια την κίνηση της διαδικασίας εκτελέσεως. Με διάταξη της 7ης Ιουνίου 1997, η επιχείρηση αυτή κηρύχθηκε αφερέγγυα. Ο A. R. Caballero ζήτησε κατόπιν αυτού από το Fogasa να του καταβάλει τους προαναφερθέντες μισθούς. Ο οργανισμός αυτός αρνήθηκε την καταβολή αυτή με απόφαση της 30ής Απριλίου 1998.

12. Ο A. R. Caballero άσκησε, στις 21 Ιανουαρίου 1999, προσφυγή ενώπιον του Juzgado de lo Social nº 2 του Albacete, ζητώντας να υποχρεωθεί το Fogasa στην εν λόγω καταβολή. Με διάταξη της 16ης Απριλίου 1999, το δικαστήριο αυτό απέρριψε την προσφυγή με το αιτιολογικό ότι βάσει του άρθρου 33 του νόμου περί των εργαζομένων θεμελιώνεται η επικουρική ευθύνη του Ταμείου εγγυήσεως των μισθών όσον αφορά τους μη καταβληθέντες μισθούς, σε περίπτωση που η επιχείρηση έχει κηρυχθεί αφερέγγυα, μόνον εφόσον τα ποσά αυτά έχουν καθοριστεί από το αρμόδιο δικαστήριο και όχι οσάκις προκύπτουν από συμβιβασμό.

13. Ο A. R. Caballero άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Sala de lo Social του Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La-Mancha.

14. Το δικαστήριο αυτό διερωτάται αν οι σχετικές με μισθούς απαιτήσεις που έχουν αναγνωρισθεί στο πλαίσιο υποχρεωτικής διαδικασίας διεξαχθείσας ενώπιον δικαστηρίου, η οποία κινήθηκε με πρωτοβουλία του δικαστηρίου και η οποία πρέπει να εγκριθεί από αυτό, πρέπει να θεωρηθούν ότι εμπνέονται επίσης στο πεδίο εφαρμογής της εννοίας «απαιτήσεις μισθωτών» κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας και αν το Fogasa πρέπει ή όχι να υποχρεωθεί στην εξόφληση της εν λόγω απαιτήσεως.

15. Προς τούτο, το δικαστήριο στηρίζεται στα ακόλουθα στοιχεία:

- α) Κατά το ισπανικό δίκαιο, για να θεμελιωθεί η επικουρική ευθύνη του Fogasa για τις απαιτήσεις για τακτικούς μισθούς που αντιστοιχούν σε εργασία παρασχεθείσα αλλά μη αμειφθείσα από τον επιχειρηματία, σε προσωρινοί μισθών ή σε άδειες για τις οποίες δεν έχει καταβάλει αποδοχές η επιχείρηση, αρκεί η εν λόγω απαίτηση να έχει αναγνωρισθεί στο πλαίσιο οποιουδήποτε είδους συμβιβασμού, ο οποίος έχει επιτευχθεί ενώπιον δικαιοδοτικού ή διοικητικού οργάνου ή κατόπιν δικαστικής αποφάσεως.
- β) Η υποχρεωτική διαδικασία συμβιβασμού επιτυγχανομένου ενώπιον δικαστηρίου πρέπει να εγκρίνεται από το δικαστήριο αυτό. Επιπλέον, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει να παρακινεί τα μέρη να διαπραγματεύονται και η συμφωνία τους μπορεί, σε κάθε περίπτωση, να προσβάλλεται επίσης από το Fogasa.
- γ) Η θεμελίωση της επικουρικής ευθύνης του Fogasa προϋποθέτει, αφού επιχειρηθεί η εκτέλεση της συμφωνίας που επιτεύχθηκε βάσει συμβιβασμού, ένδικο διαδικασία συνισταμένη σε δικαστική κήρυξη της αφερεγγυότητας της επιχείρησης, στο πλαίσιο της οποίας το Fogasa διαθέτει ειδικό δικαίωμα παρεμβάσεως για να υποβάλει κάθε παρατήρηση που κρίνει πρόσφορη.

δ) Το Fogasa μπορεί, με αιτιολογημένη απόφαση εκδιδόμενη στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινείται κατόπιν αιτήσεως του εργαζομένου, να αρνηθεί την αιτουμένη επικουρική καταβολή, αν θεωρεί ότι η συμφωνία περί συμβιβασμού συνήφθη κατά απατηλό τρόπο. Μπορεί επίσης να αρνηθεί την καταβολή αυτή και στην περίπτωση κατά την οποία οι σχετικές με τους μισθούς απαιτήσεις έχουν αναγνωρισθεί με δικαστική απόφαση.

ε) Σε αμφότερες τις περιπτώσεις (απαίτηση για τακτικούς μισθούς και απαίτηση για μισθούς μετά από καταχρηστική απόλυση), οι απαιτήσεις αυτές προκύπτουν από την ύπαρξη συμβάσεως εργασίας και η εγγύηση δικαστικής παρεμβάσεως είναι η ίδια.

IV — Τα προδικαστικά ερωτήματα

16. Οι σκέψεις αυτές οδήγησαν το δικαστήριο της κύριας δίκης να υποβάλει τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, με διάταξη της 27ης Οκτωβρίου 2000, η οποία περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 30 Νοεμβρίου 2000:

«1) Πρέπει να θεωρηθεί μια έννοια όπως η επίμαχη στο πλαίσιο της παρούσας διαφοράς, ήτοι η έννοια των “salarios de tramitación” (μη καταβληθέντων μισθών) που η επιχείρηση πρέπει να καταβάλει στον εργαζόμενο συνεπεία του μη σύννομου χαρακτήρα απολύσεως, ότι εμπίπτει στην έννοια των “απαιτήσεων μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας” που δια-

λαμβάνεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφεργυότητας του εργοδότη;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, απορρέει από το άρθρο 1, παράγραφος 1, της προπαρατεθείσας οδηγίας 80/987 υποχρέωση σύμφωνα με την οποία οι απαιτήσεις των μισθωτών εργαζομένων πρέπει να καθορίζονται με δικαστική ή διοικητική απόφαση ή οι απαιτήσεις αυτές περιλαμβάνουν όλες τις απαιτήσεις που απορρέουν από σχέση εργασίας και αναγνωρίζονται με οποιαδήποτε άλλη νόμιμη διαδικασία δυναμένη να ελεγχθεί δικαστικώς, όπως είναι ο συμβιβασμός, ο οποίος πρέπει υποχρεωτικά να επιχειρηθεί και να επιτευχθεί ενώπιον δικαιοδοτικού οργάνου το οποίο οφείλει, αφενός, να καλέσει τα μέρη σε διαπραγμάτευση προτού κινήσει την ένδικη διαδικασία και, αφετέρου, να εγκρίνει το περιεχόμενο του συμβιβασμού και το οποίο μπορεί να απορρίψει τη σύναψη της συμφωνίας περί συμβιβασμού αν θεωρεί ότι το περιεχόμενό του συνεπάγεται σοβαρή ζημία για ένα από τα μέρη, καταστρατήγηση νόμου ή κατάχρηση δικαιώματος;

3) Αν θεωρηθεί ότι οι “salarios de tramitación” (μη καταβληθέντες μισθοί) που συμφωνήθηκαν βάσει συμβιβασμού επιτευχθέντος ενώπιον δικαιοδοτικού οργάνου και εγκριθέντος από το όργανο αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται στην ως άνω έννοια των απαιτήσεων των μισθωτών εργαζομένων, μπορεί το δικαιοδοτικό όργανο εσωτερικού δικαίου που πρέπει να εκδικάσει τη

διαφορά να μην εφαρμόσει τον κανόνα του εσωτερικού δικαίου που αποκλείει την εν λόγω απαίτηση από σχέση εργασίας από το πεδίο ευθύνης του κρατικού φορέα εγγυήσεως, ήτοι του Ταμείου εγγυήσεων των μισθών, και να εφαρμόσει απευθείας το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, στον βαθμό που θεωρεί ότι η διάταξη αυτή είναι σαφής, ακριβής και ανεπιφύλακτη;»

V — Ανάλυση

A — Παρατηρήσεις των διαδίκων

17. Η Ισπανική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και η Επιτροπή και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ, παρενέβησαν στη διαδικασία.

18. Κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, η έννοια των «μη καταβληθέντων μισθών» δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των «απαιτήσεων μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας» κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας. Η κυβέρνηση αυτή φρονεί ότι οι μη καταβληθέντες μισθοί δεν έχουν τη φύση μισθών, αλλά χαρακτηρίζονται ως αποζημιώσεις, καθόσον δεν αντιστοιχούν σε περίοδο εργασίας, αλλά στην περίοδο που εκτείνεται από την απόλυση μέχρι τον συμβιβασμό.

19. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου φρονεί επίσης ότι οι μη καταβληθέντες μισθοί συνιστούν μάλλον αποζημίωση. Παρατηρεί συναφώς ότι, για να καθοριστεί αν οι μη καταβληθέντες μισθοί εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της έννοιας των «απαιτήσεων μισθωτών», πρέπει να εξεταστεί αν η οδηγία υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν και την πληρωμή των μη καταβληθέντων μισθών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη. Από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 3 και του άρθρου 1 της οδηγίας προκύπτει ότι πρόκειται για απαιτήσεις για μισθούς και ότι αυτές οι απαιτήσεις για μισθούς, όπως τις ορίζει το εθνικό δίκαιο, πρέπει να διασφαλίζονται. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου τονίζει ότι η οδηγία συνιστά ελάχιστου βαθμού εναρμόνιση και ότι το περιεχόμενο της έννοιας του μισθού εξαρτάται από τον εθνικό ορισμό. Εναπόκειται συνεπώς στα εθνικά δικαστήρια να χαρακτηρίζουν τους μη καταβληθέντες μισθούς και να εφαρμόζουν προς τούτο το εθνικό τους δίκαιο. Δεδομένου ότι ο Ισπανός νομοθέτης, σύμφωνα με το άρθρο 33, παράγραφος 2, του νόμου περί των εργαζομένων, επέλεξε να διακρίνει μεταξύ του μισθού και της αποζημίωσης λόγω καταχρηστικής απόλυσεως, πράγμα για το οποίο έχει αρμοδιότητα, εναπόκειται στο κράτος μέλος να καθορίσει αν επιθυμεί να διασφαλίσει την αποκατάσταση της ζημίας αυτής σε περίπτωση αφερεγγυότητας ενός εργοδότη. Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

20. Η Επιτροπή φρονεί ότι, για να καθορισθεί το πραγματικό περιεχόμενο της υποχρέωσης της εγγυήσεως των μισθών που προβλέπει η οδηγία, είναι αναγκαίο να εξεταστούν τα άρθρα της 3 και 4. Προς τούτο, η έννοια του μισθού, όπως την καθορίζει το

εθνικό δίκαιο, είναι θεμελιώδους σημασίας. Η Επιτροπή τονίζει ότι, λόγω της ισπανικής νομοθεσίας περί μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο, η έννοια του μισθού καλύπτει και την πρόσθετη αποζημίωση που καταβάλλεται έναντι μη καταβληθέντων μισθών. Η Επιτροπή συνάγει από αυτό ότι οι εν λόγω μη καταβληθέντες μισθοί εμπίπτουν και αυτοί στην έννοια των «ανεξοφλήτων απαιτήσεων των μισθωτών [...]» κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, καθώς και στην έννοια των «απαιτήσεων μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας» κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας.

που εισάγει η ισπανική νομοθεσία μεταξύ των μη καταβληθέντων μισθών που αναγνωρίζονται με δικαστική απόφαση και εκείνων που καθορίζονται με την ενώπιον του δικαστηρίου πράξη του συμβιβασμού. Συναφώς, πρέπει να ληφθούν υπόψη τα έννομα αποτελέσματα εκάστης των πράξεων αυτών, τα δικαιώματα άμυνας του Fogasa σε αμφότερες περιπτώσεις και η ανάγκη αποφυγής των καταχρήσεων.

B — Ανάλυση

21. Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ φρονεί επίσης ότι, δεδομένου ότι οι μη καταβληθέντες μισθοί εμπίπτουν στην ισπανική έννοια της αμοιβής και προϋποθέτουν επίσης την ύπαρξη σχέσεως εργασίας, πρόκειται για «απαίτηση μισθωτών».

1. Πρώτο ερώτημα

22. Τόσο η Επιτροπή όσο και η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ υποστηρίζουν, όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθορίζουν τον τρόπο και τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται ώστε μια απαίτηση να μπορεί να εξοφληθεί. Η Εποπτεύουσα Αρχή της ΕΖΕΣ τονίζει ότι δεν μπορεί να συναχθεί από τις διατάξεις αυτές ότι οδηγούν στο να καταστεί στην πράξη αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερής η άσκηση των δικαιωμάτων που απονέμει η κοινοτική έννομη τάξη. Φρονεί ότι η ισπανική διάταξη ισοδυναμεί με περιορισμό *de facto* της ευθύνης του Ταμείου εγγυήσεως. Η Επιτροπή τονίζει ότι πρέπει να εξεταστεί αν υφίστανται αντικειμενικά κριτήρια βάσει των οποίων να μπορεί να δικαιολογηθεί η διαφορετική μεταχείριση

23. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν η απαίτηση (σχετικά με τους μη καταβληθέντες μισθούς) του A. R. Caballero περιλαμβάνεται στην έννοια των απαιτήσεων μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας κατά το άρθρο 1 της οδηγίας.

24. Τα άρθρα 1 και 2 της οδηγίας αφορούν το προσωπικό πεδίο εφαρμογής. Τούτο περιέχει τα στοιχεία «απαιτήσεις από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας», «απαιτήσεις μισθωτών» και «απαιτήσεις κατά εργοδοτών σε κατάσταση αφερεγγυότητας». Το αιτούν δικαστήριο ανέφερε ότι επρόκειτο πράγματι για απαίτηση από σύμβαση εργασίας ή από σχέση εργασίας, ότι επρόκειτο για απαίτηση μισθωτού και ότι ο εργοδότης τελούσε σε κατάσταση αφερεγγυότητας.

25. Κατά συνέπεια, θεωρώ αποδεδειγμένο το γεγονός ότι ο A. R. Caballero εμπύπτει στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

το οποίο παρεμβαίνει για τις σχετικές με μισθούς ανεξόφλητες απαιτήσεις που οι εργαζόμενοι έχουν έναντι των αφερέγγυων εργοδοτών.

26. Αντιθέτως, η αναφορά και μόνο στο άρθρο 1 της οδηγίας είναι ανεπαρκής για να μπορέσει να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, όπως ορθώς παρατήρησαν η Επιτροπή και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου. Η ανάλυση πρέπει επίσης να στηριχθεί στο περιεχόμενο της εγγυήσεως. Συναφώς, το άρθρο 3 της οδηγίας προβλέπει ότι πρέπει να προσφέρεται μια ελάχιστη προστασία στον εργαζόμενο σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη. Προς τούτο, πρέπει να προβλεφθούν ειδικές εγγυήσεις για να διασφαλιστεί η πληρωμή των ανεξόφλητων απαιτήσεων. Η διάταξη αυτή περιέχει υποχρέωση απευθυνόμενη στα κράτη μέλη.

29. Ο Ισπανός νομοθέτης αποφάσισε συναφώς να διασφαλίσει όχι μόνον την «αμοιβή» αμοιβή, αλλά και τους «μη καταβληθέντες μισθούς». Τούτο προκύπτει κατά τη γνώμη μου από τον ισπανικό ορισμό της αμοιβής και από την υποχρέωση εγγυήσεως του ισπανικού Ταμείου εγγυήσεως.

27. Τόσο το άρθρο 1 όσο και το άρθρο 3 της οδηγίας αφορούν τις απαιτήσεις από συμβάσεις εργασίας και από σχέσεις εργασίας. Από το άρθρο 3 προκύπτει επίσης ότι πρόκειται για απαιτήσεις που αφορούν μισθό. Τούτο σημαίνει ότι η υποχρέωση των κρατών μελών που απορρέει από την οδηγία αφορά την εγγύηση των ανεξόφλητων απαιτήσεων για μισθούς. Το άρθρο 2 προβλέπει ότι, για να καθοριστεί το περιεχόμενο της έννοιας της αμοιβής, πρέπει να εξεταστεί η εθνική νομοθεσία.

30. Η ισπανική νομοθεσία διευκρινίζει ότι η έννοια της αμοιβής δεν καλύπτει μόνον τις τακτικές αποδοχές (τον μισθό ως αντιπαροχή για εργασία που παρασχέθηκε στο πλαίσιο σχέσεως εργασίας), αλλά και τους μη καταβληθέντες μισθούς. Όπως αναφέρθηκε ήδη στο σημείο 9, πρόκειται στη συγκεκριμένη περίπτωση, σύμφωνα με το ισπανικό εργατικό δίκαιο, για αμοιβή την οποία ο εργοδότης οφείλει να καταβάλει στον εργαζόμενο σε περίπτωση καταχρηστικής απολύσεως. Δεδομένου του ισπανικού ορισμού της αμοιβής, πρόκειται κατά συνέπεια για απαίτηση κατά την έννοια της οδηγίας. Επισημαίνω παρεπιπτόντως ότι, μολονότι οι μη καταβληθέντες μισθοί μπορούν να θεωρηθούν αντιστάθμισμα για την παράνομη μη καταβολή οφειλομένου μισθού, τούτο δεν επηρεάζει το γεγονός ότι κατά το ισπανικό δίκαιο πρόκειται για αμοιβή προκύπτουσα από σχέση εργασίας.

28. Είναι αποδεδειγμένο ότι το Βασίλειο της Ισπανίας μετέφερε στο εσωτερικό δίκαιο την οδηγία. Δημιούργησε ένα Ταμείο εγγυήσεως

31. Το γεγονός ότι αποδείχθηκε ότι πρόκειται για απαίτηση απορρέουσα από σχέση εργασίας και ότι η απαίτηση αυτή αφορά την

αμοιβή συνεπάγεται ότι ο A. R. Caballero θα έπρεπε επίσης να έχει δικαίωμα επί αντι-σταθμίματος καταβαλλομένου από το ισπανικό Ταμείο εγγυήσεως. Συγκεκριμένα, τούτο είναι σύμφωνα προς την υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 3 της οδηγίας, ήτοι από τη διασφάλιση των σχετικών με μισθούς ανεξόφλητων απαιτήσεων που αφορούν συγκεκριμένη περίοδο.

2. Το δεύτερο ερώτημα

32. Ωστόσο, από τον φάκελο προκύπτει ότι η απαίτηση του A. R. Caballero απορρίφθηκε και ότι το Fogasa δεν προέβη στην καταβολή. Ο λόγος είναι ότι η απαίτηση δεν αναγνωρίστηκε με δικαστική απόφαση. Το δεύτερο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου αφορά την πτυχή αυτή.

33. Ο Ισπανός νομοθέτης αποφάσισε ότι η ευθύνη του Fogasa θεμελιώνεται επικουρικώς για τις απαιτήσεις σχετικά με τακτικούς μισθούς και για τους μη καταβληθέντες μισθούς. Ωστόσο, η ευθύνη όσον αφορά τους μη καταβληθέντες μισθούς υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς. Ισχύει μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η σχετική απαίτηση έχει αναγνωριστεί με δικαστική απόφαση.

34. Αντιθέτως, όσον αφορά τις απαιτήσεις για τακτικούς μισθούς, αρκεί η απαίτηση να έχει αναγνωριστεί κατά τη διαδικασία του συμβιβασμού ενώπιον δικαστηρίου ή διωκτικού οργάνου.

35. Η οδηγία δεν περιέχει καμία διάταξη που να αφορά τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν και δεν περιέχει την υποχρέωση καθορισμού με δικαστική ή διοικητική απόφαση των απαιτήσεων των μισθωτών. Κατά συνέπεια, η οδηγία επιτρέπει στα κράτη μέλη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να καθορίζουν τις διαδικασίες βάσει των οποίων μπορούν να ικανοποιούνται οι απαιτήσεις που απορρέουν από την οδηγία. Ωστόσο, οι διαδικασίες αυτές που καθορίζουν τα κράτη μέλη δεν μπορούν να είναι αντίθετες προς τον σκοπό της οδηγίας ούτε προς την πρακτική αποτελεσματικότητά της. Επιπλέον, υφίσταται μια κοινοτική αρχή, σύμφωνα με την οποία οι παρεμφερείς καταστάσεις δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο και ότι οι διαφορετικές καταστάσεις δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο, εκτός και αν η διαφοροποίηση αυτή είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένη⁵.

36. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι υφίσταται διαφοροποίηση μεταξύ, αφενός, των απαιτήσεων για τακτικούς μισθούς και των απαιτήσεων για μη καταβληθέντες μισθούς που έχουν αναγνωριστεί από το δικαστήριο και, αφετέρου, των απαιτήσεων για μη καταβληθέντες μισθούς που έχουν καθοριστεί στο πλαίσιο συμβιβασμού. Το Fogasa εξοφλεί την πρώτη κατηγορία απαιτήσεων, αλλά όχι τη δεύτερη. Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί αν μια τέτοια διαφοροποίηση είναι αντικειμενικώς δικαιολογημένη.

37. Κατά το άρθρο 10 της οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα που αποσκοπούν στην αποτροπή

5 — Βλ., για παράδειγμα, τις αποφάσεις της 7ης Ιουλίου 1993, C-217/91, Ισπανία κατά Επαρτίας (Συλλογή 1993, σ. I-3923, σέλιξη 37), και της 13ης Δεκεμβρίου 1994, C-306/93, SMW Winzersekt (Συλλογή 1994, σ. I-5555, σέλιξη 30).

καταχρήσεων. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επιβάλει αυστηρές προϋποθέσεις. Τούτο δικαιολογείται από τη μέριμνα να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να καταστούν άνευ αποτελέσματος οι νόμιμες απαιτήσεις των εργαζομένων⁶.

38. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η διαδικασία του ισπανικού δικαίου που προβλέπει τις περιπτώσεις στις οποίες οι μη καταβληθέντες μισθοί καθορίζονται με συμβιβασμό περιέχει επαρκείς εγγυήσεις για την αποφυγή των καταχρήσεων. Συγκεκριμένα, ακόμη και σε περίπτωση συμβιβασμού, διασφαλίζεται η παρέμβαση του δικαστηρίου. Το δικαστήριο αυτό, πρώτον εγκρίνει την εν λόγω πράξη συμβιβασμού, πρέπει να ελέγξει κατ' αρχάς αν υφίσταται σοβαρή ζημία, κίνδυνος απάτης ή καταχρηστική διαδικασία. Επιπλέον, το Fogasa διαθέτει τη δυνατότητα να κινηθεί κατά των απατών, προκειμένου να παρέμβει με βάση τα συμφέροντά του. Έτσι, μπορεί κατ' αρχάς να προσβάλει τον συμβιβασμό που επιτεύχθηκε ενώπιον του δικαστηρίου, αν θεωρεί ότι υπήρξε απάτη κατά τη σύναψή του ή ότι τα συμφέροντά του δεν έχουν επαρκώς διαφυλαχθεί. Το Fogasa διαθέτει επιπλέον τη δυνατότητα να κινηθεί ευθέως κατά των απατών στο πλαίσιο της εξετάσεως των αιτήσεων των εργαζομένων που του υποβάλλονται προκειμένου να εξοφληθούν οι σχετικές με μισθούς απαιτήσεις τους. Μπορεί έτσι να απορρίψει τις αιτήσεις αυτές με αιτιολογημένη απόφαση, αν θεωρεί ότι υπήρξε απάτη κατά τον συμβιβασμό. Τούτο μπορεί επίσης να συμβεί αν η σχετική με τον μισθό απαίτηση αναγνωρίστηκε με δικαστική απόφαση.

39. Στο πλαίσιο αυτό, δεν υπάρχουν κατά τη γνώμη μου πειστικά επιχειρήματα βάσει των

οποίων να μπορεί να δικαιολογηθεί η διαφοροποίηση μεταξύ, αφενός, των απαιτήσεων για τακτικούς μισθούς και των απαιτήσεων για μη καταβληθέντες μισθούς που έχουν αναγνωρισθεί με δικαστική απόφαση και, αφετέρου, των απαιτήσεων για μη καταβληθέντες μισθούς που έχουν καθορισθεί με συμβιβασμό.

40. Παρεμπιπτόντως, παρατηρώ ότι, σύμφωνα με τον ισπανικό νόμο περί της διαδικασίας των εργατικών διαφορών, τα μέρη υποχρεούνται να επιχειρούν κατ' αρχάς την επίτευξη συμβιβασμού προκειμένου να αποφευχθεί έτσι η έκδοση δικαστικής αποφάσεως. Η προσπάθεια αυτή πρέπει να είναι σοβαρή. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το δικαστήριο είναι παρόν στις περιπτώσεις αυτές και ότι πρέπει επίσης να παρακινήσει τα μέρη σε διαπραγματεύση. Συντάσσεται πρακτικό σχετικά με τον επιτευχθέντα συμβιβασμό, το οποίο υπογράφεται από τα μέρη και από τον δικαστή, ο οποίος πρέπει επίσης να εγκρίνει τη συμφωνία. Εν συνεχεία, ο συμβιβασμός αυτός καθίσταται εκτελεστός σε περίπτωση μη τηρήσεώς του. Το ισπανικό δίκαιο δεν κάνει λόγο συναφώς για δικαστική απόφαση, καθόσον δεν εκδίδεται απόφαση στο πλαίσιο διαφοράς.

41. Εντέυθεν προκύπτει ότι η επίτευξη συμβιβασμού απολύτως σύμφωνου προς τις επιταγές του ισπανικού νόμου περί της διαδικασίας των εργατικών διαφορών μπορεί να οδηγήσει στην απώλεια του δικαιώματος επί της εκ μέρους του Ταμείου εγγυήσεως καταβολής των μη καταβληθέντων μισθών. Θεωρώ ότι τούτο είναι αντίθετο προς τον σκοπό της οδηγίας.

6 — Πρέπει να πρόκειται για πραγματικό κίνδυνο καταχρήσεως, ο οποίος να μπορεί να αποδειχθεί και να μπορεί να αποφευχθεί με την επίμαχη διάταξη. Βλ. την απόφαση της 16ης Ιουλίου 1997, C-373/95, Maso κ.λπ. (Συλλογή 1997, σ. I-4051).

3. Το τρίτο ερώτημα

42. Το τρίτο ερώτημα προϋποθέτει ότι οι σχετικές με μισθούς απαιτήσεις που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο συμβιβασμού ενώπιον του δικαστηρίου και εγκρίθηκαν από αυτό περιλαμβάνονται στην έννοια των «απαιτήσεων των μισθωτών» κατά την οδηγία. Το ερώτημα αφορά το αν, στην περίπτωση αυτή, η εθνική διάταξη που αποκλείει την ευθύνη του Ταμείου εγγυήσεως γι' αυτό το είδος των σχετικών με μισθούς απαιτήσεων μπορεί να μην εφαρμοστεί και αν μπορεί στη θέση της να ζητηθεί η απευθείας εφαρμογή του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας.

43. Στο παρελθόν, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει, με τις αποφάσεις της Franconich κ.λπ.⁷ και Wagner Miret⁸, ότι η οδηγία ήταν επαρκώς ακριβής και ανεπιφύλακτη τόσο όσον αφορά το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της όσο και όσον αφορά το περιεχόμενο της εγγυήσεως της αμοιβής, οπότε μπορούσε να εφαρμοζέται από τα εθνικά δικαστήρια.

44. Με μια πρόσφατη απόφαση Gharehveran⁹, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όπως ένας ιδιώτης πρέπει να μπορεί να προβάλει το δικαίωμα που αντλεί από ακριβή και ανεπιφύλακτη διάταξη, οσάκις η διάταξη αυτή μπορεί να αποσπαστεί από άλλες διατάξεις της ίδιας οδηγίας που δεν παρουσιάζουν τον ίδιο βαθμό ακρίβειας και ανεπιφυλάκτου, ομοίως πρέπει στον ιδιώτη

αυτό να επιτρέπεται να προβάλει το εν λόγω δικαίωμα οσάκις το κράτος μέλος έχει πλήρως χρησιμοποιήσει το περιθώριο εκτιμήσεώς του (όσον αφορά τις διατάξεις αυτές).

45. Ερμηνεύω τη σκέψη 44 της αποφάσεως Gharehveran ως εξής: ακόμα και αν οι εργαζόμενοι δεν μπορούν να προβάλουν ευθέως τις απαιτήσεις τους στηριζόμενοι απευθείας στις διατάξεις της οδηγίας, μπορούν ωστόσο να το πράξουν αυτό στην περίπτωση που ο εθνικός νομοθέτης έχει μεταφέρει στο εσωτερικό δίκαιο την οδηγία. Δεδομένου ότι, όπως ανέφερα ανωτέρω, η παρούσα υπόθεση διέπεται από τα άρθρα 1 έως 3 της οδηγίας, σε σχέση με τα οποία το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι μπορούσαν να εφαρμοστούν απευθείας, στην υπόθεση αυτή, δεν είναι αναγκαίο να ακολουθηθεί η συλλογιστική που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο στην υπόθεση Gharehveran.

46. Δεδομένου ότι ο Ισπανός νομοθέτης περιέλαβε τους μη καταβληθέντες μισθούς στις απαιτήσεις που προσατατεύει η οδηγία, η οδηγία αυτή έχει ως συνέπεια ότι οι απαιτήσεις πρέπει να εξοφληθούν. Μία εθνική διάταξη που αποκλείει την ευθύνη του Ταμείου εγγυήσεως για τις απαιτήσεις σχετικά με τους μη καταβληθέντες μισθούς που έχουν διαπιστωθεί στο πλαίσιο συμβιβασμού πρέπει κατά συνέπεια, ελλείψει σχετικής αντικειμενικής δικαιολογίας, να μην εφαρμοζέται από το εθνικό δικαστήριο¹⁰.

7 — Απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991, C-6/90 και C-9/90 (Συλλογή 1991, σ. I-5357).

8 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1993, C-334/92 (Συλλογή 1993, σ. I-6911).

9 — Απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2001, C-441/99 (Συλλογή 2001, σ. I-7687).

10 — Βλ., για παράδειγμα, την απόφαση της 8ης Ιουνίου 2000, C-258/98, Capa κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-4217, σκέψη 16).

Πρόταση

47. Κατόπιν των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφασίσει ως εξής:

- «1) Δεδομένου ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 80/987/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 1980, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση αφερεγγυότητας του εργοδότη, παραπέμπει στον εθνικό ορισμό της αμοιβής και η εθνική νομοθεσία περί μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας περιλαμβάνει στην έννοια της αμοιβής την πρόσθετη αποζημίωση που χορηγεί το αρμόδιο δικαστήριο για τους μη καταβληθέντες μισθούς, οι αμοιβές που χαρακτηρίζονται έτσι ως αποζημιώσεις περιλαμβάνονται στις “απαιτήσεις μισθωτών από συμβάσεις εργασίας ή από σχέσεις εργασίας”, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 1, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας.
- 2) Η οδηγία 80/987/ΕΟΚ δεν θέτει καμία απαίτηση σχετικά με τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθήσουν οι εθνικές αρχές για να καθορίσουν τις απαιτήσεις που προκύπτουν από την οδηγία. Κατά συνέπεια, εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίσουν τις διαδικασίες αυτές σύμφωνα με το εθνικό τους δίκαιο. Οι σχετικές εθνικές διατάξεις δεν μπορούν ωστόσο να αντίκεινται προς το περιεχόμενο και τον σκοπό της οδηγίας και πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι παρεμφερείς καταστάσεις θα αντιμετωπίζονται καθ’ όμοιο τρόπο.
- 3) Το εθνικό δικαστήριο δεν μπορεί να εφαρμόζει εθνική διάταξη αποκλείουσα την ευθύνη του Ταμείου εγγυήσεως για τις σχετικές με μισθούς απαιτήσεις των εργαζομένων που προκύπτουν από σύμβαση εργασίας ή από σχέση εργασίας, με το αιτιολογικό ότι οι απαιτήσεις αυτές δεν αναγνωρίστηκαν με δικαστική απόφαση, ενώ η ευθύνη του Ταμείου εγγυήσεως θεμελιώνεται για πανομοιότυπες απαιτήσεις αναγνωρισθείσες με δικαστική απόφαση, αν δεν υφίστανται αντικειμενικές δικαιολογίες γι’ αυτή τη διαφορετική μεταχείριση.»